

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

11. července 2013 *

„Kasační opravný prostředek — Hospodářská soutěž — Kartelové dohody — Články 81 ES a 53 Dohody o EHP — Trh mezinárodních stěhovacích služeb v Belgii — Přímé a nepřímé určování cen, rozdělování trhů a manipulace při postupech vztahujících se k podávání nabídek — Přičitatelnost protiprávního jednání subjektu, který vykonává kontrolu nad podíly na kapitálu společnosti — Pojem ‚podnik‘ — Domněnka účinného výkonu rozhodujícího vlivu — Omezení hospodářské soutěže na základě účelu — Pokyny k pojmu ovlivnění obchodu mezi členskými státy — Pokyny o metodě stanovování pokut (2006) — Polehčující okolnosti“

Ve věci C-440/11 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora Evropské unie, podaný dne 25. srpna 2011,

Evropská komise, zastoupená A. Bouquetem, S. Noëm a F. Ronkes Agerbeekem, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelka),

příčemž dalšími účastnicemi řízení jsou:

Stichting Administratiekantoort Portielje, se sídlem v Rotterdamu (Nizozemsko), zastoupená D. Van hovem, F. Wijckmansem, S. De Keerem a H. Burezem, advocaten,

Gosselin Group NV,

žalobkyně v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení M. Ilešič, předseda senátu, E. Jarašiūnas (zpravodaj), A. Ó Caoimh, C. Toader a C. G. Fernlund, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: C. Strömholm, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 24. října 2012,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 29. listopadu 2012,

vydává tento

* Jednací jazyk: nizozemština.

Rozsudek

- 1 Svým kasačním opravným prostředkem se Evropská komise domáhá částečného zrušení rozsudku Tribunálu Evropské unie ze dne 16. června 2011, Gosselin Group a Stichting Administratiekantoor Portielje v. Komise (T-208/08 a T-209/08, Sb. rozh. s. II-3639, dále jen „napadený rozsudek“), kterým Tribunal ve věci T-209/08 zrušil rozhodnutí Komise C (2008) 926 final ze dne 11. března 2008 v řízení podle článku [81 ES] a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/38.543 – Mezinárodní stěhovací služby) (dále jen „sporné rozhodnutí“), ve znění rozhodnutí Komise C(2009) 5810 final ze dne 24. července 2009 (dále jen „pozměňovací rozhodnutí“), v rozsahu, v němž se týkalo Stichting Administratiekantoor Portielje (dále jen „Portielje“).

Právní rámec

- 2 Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích [81 ES] a [82 ES] (Úř. věst. L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205) v článku 2 stanoví, že „důkazní břemeno, pokud jde o porušení čl. 81 odst. 1 [...] [ES], spočívá na té straně nebo orgánu, který vznesl obvinění“.
- 3 Článek 23 odst. 2 téhož nařízení zejména uvádí, že „Komise může rozhodnutím uložit podnikům a sdružením podniků pokuty [...]“.
- 4 Pokyny k pojmu ovlivnění obchodu podle článků [81 ES] a [82 ES] (Úř. věst. 2004, C 101, s. 81, dále jen „Pokyny k pojmu ovlivnění obchodu“) konkrétně v bodě 53 upřesňují:

„Komise má za to [...], že pokud dohoda nebo jednání může svou samotnou podstatou ovlivnit obchod mezi členskými státy, například proto, že se týká dovozů a vývozů nebo že pokrývá několik členských států, existuje vyvratitelná pozitivní domněnka pro to, že její ovlivnění obchodu je výrazné, pokud je obrát stran u výrobků pokrytých dohodou [...] vyšší než 40 milionů EUR. U těchto dohod, které mohou svou samotnou podstatou ovlivnit obchod mezi členskými státy, lze také často předpokládat, že jejich vliv je výrazný, pokud je podíl stran na trhu vyšší než prahová hodnota 5 % [...]. Tato domněnka se však neuplatní, pokud dohoda pokrývá pouze část členského státu. [...]“

- 5 Pokyny pro výpočet pokut uložených podle čl. 23 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1/2003 (Úř. věst. 2006, C 210, s. 2, dále jen „pokyny pro výpočet pokut“) uvádějí pod nadpisem „Stanovení základní výše pokuty“ následující:

„[...]“

B. Polehčující okolnosti

29. „Komise může snížit základní částku pokuty, jestliže zjistí existenci polehčujících okolností, například:

[...]

- jestliže dotyčný podnik poskytne důkaz o tom, že jeho účast na protiprávním jednání je podstatně omezená a v důsledku toho prokáže, že v době, kdy byl stranou protiprávních dohod, se ve skutečnosti vyhýbal jejich provádění a choval se na trhu konkurenčním způsobem; pouhá skutečnost, že se určitý podnik účastnil protiprávního jednání kratší dobu než ostatní podniky, se nebude považovat za polehčující okolnost, neboť je již zohledněna při výpočtu základní výše pokuty;

[...]

— jestliže protikonkurenční jednání bylo povoleno nebo doporučováno veřejnými orgány nebo právními předpisy [...]

[...]"

Skutečnosti předcházející sporu a sporné rozhodnutí

- 6 Skutečnosti předcházející sporu a vydání sporného rozhodnutí, jak vyplývají z bodů 1 až 19 napadeného rozsudku, lze shrnout následovně:
- 7 Společnost Gosselin Group NV (dále jen „Gosselin“) byla založena v roce 1983 a od 20. prosince 2007 působí pod tímto obchodním jménem. Od 1. ledna 2002 drží 92 % akcií společnosti Gosselin nadace Portielje, zbývajících 8 % drží společnost Vivet en Gosselin NV, a 99,87 % podíl v naposled uvedené společnosti patří Portielje. Portielje je nadace, která nevykonává žádnou obchodní činnost a „která seskupuje rodinné vlastníky, aby bylo zajištěno jednotné řízení“. Během hospodářského roku končícího dnem 30. června 2006 dosáhla Gosselin celosvětového konsolidovaného obrátu ve výši 143 639 000 eur a Portielje celosvětového konsolidovaného obrátu ve výši 0 eur.
- 8 Komise ve sporném rozhodnutí konstatovala, že adresáti tohoto rozhodnutí, mezi nimi i Portielje et Gosselin, se účastnili kartelové dohody v odvětví mezinárodních stěhovacích služeb v Belgii tím, že po celou dobu od října 1984 do září 2003, nebo v některých fázích tohoto období, určovali ceny, rozdělovali si zákazníky a manipulovali postupy vztahující se k podávání nabídek, anebo musejí být shledáni odpovědnými za tuto účast na kartelové dohodě, čímž se dopustili jediného a pokračujícího protiprávního jednání porušujícího článek 81 ES.
- 9 Služby dotčené protiprávním jednáním zahrnují stěhování majetku fyzických osob, jakož i podniků či veřejných institucí z Belgie nebo do Belgie. S ohledem na skutečnost, že dotčené společnosti zabývající se mezinárodním stěhováním se nacházejí v Belgii a že na belgickém území probíhala činnost kartelové dohody, se mělo za to, že se zeměpisný střed kartelové dohody nachází v Belgii. Komise odhadla společný obrát účastníků kartelové dohody, pokud jde o tyto mezinárodní stěhovací služby, na 41 milionů eur v roce 2002. Velikost odvětví byla odhadnuta na přibližně 83 milionů eur, a společný podíl podniků účastnících se kartelové dohody na trhu byl tedy stanoven na přibližně 50 % dotyčného odvětví.
- 10 Komise ve sporném rozhodnutí uvedla, že cílem kartelové dohody bylo zejména stanovit a udržet vysoké ceny, jakož i si rozdělit trh, a kartelová dohoda měla více forem, a sice formu dohod o cenách (dále jen „dohoda o cenách“), dohod o rozdělení trhu prostřednictvím systému fiktivních nabídek, takzvaných „předstíraných nabídek“ (dále jen „dohoda o předstíraných nabídkách“) a dohod o mechanismu finančních náhrad za odmítnuté nabídky nebo za nabídky, které nebudou podány, takzvané „provize“ (dále jen „dohoda o provizích“).
- 11 Komise se ve sporném rozhodnutí domnívala, že v období od roku 1984 do začátku 90. let fungovala kartelová dohoda zejména na základě písemných dohod o určování cen s tím, že byly souběžně zaváděny provize a předstírané nabídky. Podle téhož rozhodnutí musí být provize považovány za nepřímé určování cen za mezinárodní stěhovací služby v Belgii, jelikož si účastníci kartelové dohody navzájem fakturovali provize z odmítnutých nabídek a z nabídek, které nepodali, které uváděli jako fiktivní služby a částky těchto provizí byly dále fakturovány zákazníkům.
- 12 K předstíraným nabídkám Komise ve sporném rozhodnutí uvedla, že jejich podáváním si stěhovací společnost, která měla zájem zakázku získat, zajišťovala to, aby zákazník platící stěhování obdržel více nabídek. Za tímto účelem uvedená společnost oznamovala svým konkurentům celkovou cenu, za kterou měli účtovat zamýšlené stěhování, která byla vyšší než cena nabízená uvedenou společností. Jednalo se tak o předstírané nabídky předkládané společnostmi, které neměly v úmyslu stěhování

provést. Komise měla za to, že tato praxe představuje manipulaci při postupech vztahujících se k podávání nabídek, která vedla k tomu, že ceny žádané za stěhování byly vyšší, než jaké by byly v konkurenčním prostředí.

- 13 Komise ve sporném rozhodnutí konstatovala, že tato ujednání byla prováděna až do roku 2003 a že tyto komplexní činnosti měly stejný cíl, kterým bylo určovat ceny, rozdělovat si trh, a tedy narušovat hospodářskou soutěž.

- 14 S ohledem na tyto skutečnosti Komise přijala sporné rozhodnutí, jehož článek 1 zní takto:

„Následující společnosti porušily čl. 81 odst. 1 [ES] a čl. 53 odst. 1 Dohody [o Evropském hospodářském prostoru ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. L 1, s. 3)] přímým či nepřímým stanovením cen mezinárodních stěhovacích služeb v Belgii, rozdělením části tohoto trhu a manipulacemi při postupech vztahujících se k podávání nabídek během uvedených období:

[...]

[Ziegler], od 4. října 1984 do 8. září 2003.“

c) [Gosselin], od 31. ledna 1992 do 18. září 2002; s [Portielje] od 1. ledna 2002 do 18. září 2002;

[...]“

- 15 V důsledku toho Komise v čl. 2 písm. e) sporného rozhodnutí uložila společnosti Gosselin pokutu ve výši 4,5 milionů eur, ze kterých je Portielje společně a nerozdílně odpovědná za částku 370 000 eur. Tato pokuta byla vypočtena v souladu s metodou uvedenou v pokynech pro výpočet pokut.
- 16 Dne 24. července 2009 přijala Komise pozměňovací rozhodnutí. Tímto rozhodnutím Komise snížila přibližně o 600 000 eur hodnotu tržeb dosažených společnostmi Gosselin. Jelikož tato hodnota sloužila jako základ pro výpočet pokuty, která byla uložena poslední uvedené společnosti, Komise v důsledku toho snížila pokutu uloženou společnosti Gosselin na 3,28 milionů eur, ze kterých je Portielje společně a nerozdílně odpovědná za částku 270 000 eur.

Řízení před Tribunálem a napadený rozsudek

- 17 Návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 4. června 2008 podala Portielje žalobu směřující primárně ke zrušení sporného rozhodnutí v rozsahu, v němž se jí týká, a podpůrně ke zrušení čl. 2 písm. e) tohoto rozhodnutí v rozsahu, v němž se jí týká, a v důsledku toho ke zrušení pokuty uložené v tomto článku 2 písm. e).
- 18 Usnesením předsedy osmého senátu Tribunálu ze dne 5. března 2010 byla věc T-209/08 pro účely ústní části řízení a rozsudku spojena s věcí T-208/08, která se týkala žaloby podané společností Gosselin proti témuž spornému rozhodnutí.
- 19 Na podporu své žaloby Portielje vznesla pět žalobních důvodů: první dva byly její vlastní důvody a ostatní tři žalobní důvody v zásadě odpovídaly žalobním důvodům, kterých se dovolávala společnost Gosselin v řízení ve věci T-208/08. Tribunál v napadeném rozsudku vyhověl prvním dvěma žalobním důvodům vzneseným nadací Portielje. Tribunál v napadeném rozsudku uvedl zejména následující závěry:
- 20 Na základě úvah uvedených v bodech 37 až 50 napadeného rozsudku Tribunál vyhověl prvnímu žalobnímu důvodu uvedenému Portielje, v jehož rámci tato nadace tvrdila, že není podnikem ve smyslu práva Společenství v oblasti hospodářské soutěže, a tudíž nemůže existovat vztah mateřské

a dceřiné společnosti mezi ní a společností Gosselin. Tribunál konkrétně v bodech 39 až 42 tohoto rozsudku konstatoval, že mateřskou společnost podniku, který se dopustil protiprávního jednání porušujícího článek 81 ES, nelze sankcionovat rozhodnutím v řízení podle tohoto článku, není-li sama podnikem. V tomto ohledu usoudil, že odkaz na pojem hospodářské jednotky nemůže sloužit ke zhojení skutečnosti, že mateřská společnost nemá povahu podniku a že je třeba rozlišovat mezi pojmem „podnik“ a pojmem „přičtení chování dceřiné společnosti její mateřské společnosti“.

- 21 K možnosti kvalifikovat Portielje jako podnik Tribunál nejprve uvedl, že není sporu o tom, že poslední uvedená nadace nevykonává přímo žádnou hospodářskou činnost, a poté v bodech 47 a 48 napadeného rozsudku s oporou o rozsudek Soudního dvora ze dne 10. ledna 2006, Cassa di Risparmio di Firenze a další (C-222/04, Sb. rozh. s. I-289) konstatoval, že pouhé držení podílů, dokonce podílů umožňujících kontrolu, nepostačuje k určení činnosti subjektu držícího tyto podíly jako nepřímé hospodářské činnosti, nýbrž že za účelem ověření, zda je taková hospodářská činnost vykonávána, je třeba přezkoumat, zda tento subjekt přímo nebo nepřímo zasahoval do řízení své dceřiné společnosti.
- 22 V tomto ohledu Tribunál v bodech 48 až 50 napadeného rozsudku uvedl, že se otázka, zda tedy Portielje zasahovala do řízení Gosselin, liší od otázky, jestli Portielje vykonávala vůči Gosselin rozhodující vliv. Tribunál poukázal na to, že nebyla stanovena žádná domněnka týkající se možnosti kvalifikovat subjekt jako podnik, a tudíž přísluší Komisi, aby prokázala, že Portielje skutečně zasahovala do řízení společnosti Gosselin. Komise v tomto smyslu nepředložila žádný důkaz, takže Tribunál dospěl k závěru, že Komise neprokázala, že je Portielje podnikem ve smyslu článku 81 ES.
- 23 V bodech 51 až 59 napadeného rozsudku Tribunál „pro úplnost [...] za předpokladu, že by Portielje byla podnikem“, posuzoval druhý žalobní důvod vznesený naposled uvedenou nadací. Dospěl k závěru, že Portielje se podařilo vyvrátit domněnku týkající se výkonu rozhodujícího vlivu vyplývající zejména z rozsudku Soudního dvora ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise (C-97/08 P, Sb. rozh. s. I-8237), a v důsledku toho vyhověl tomuto druhému žalobnímu důvodu.
- 24 Tribunál v rámci svého posouzení v bodech 54 až 56 napadeného rozsudku zaprvé uvedl, že vzhledem k tomu, že jak k prvnímu přijetí rozhodnutí Portielje písemnou cestou, tak i k prvnímu formálnímu zasedání její správní rady došlo až po ukončení protiprávního jednání, již z tohoto jediného důvodu je vyloučeno, že by Portielje vykonávala rozhodující vliv na chování své dceřiné společnosti; zadruhé uvedl, že jedinou možností, jak Portielje mohla ovlivňovat politiku společnosti Gosselin, bylo využití jejích hlasovacích práv na valné hromadě akcionářů společnosti Gosselin, ale že v období od 1. ledna 2002 do 18. září 2002 se žádná valná hromada nekonala, a zatřetí, že členové představenstva společnosti Gosselin byli v těchto funkcích ještě před tím, než Portielje získala do správy akcie této společnosti, což podle Tribunálu svědčí o tom, že její přítomnost v představenstvu společnosti Gosselin nebyla projevem vlivu Portielje.
- 25 Tribunál ostatně v bodě 57 napadeného rozsudku rozhodl, že je třeba odmítnout tvrzení, že tři osoby, které tvoří představenstvo společnosti Gosselin, avšak představují jen polovinu správní rady Portielje, ovládají Gosselin nikoli coby členové představenstva této společnosti, nýbrž prostřednictvím vlivu vykonávaného Portielje na valné hromadě společnosti Gosselin. V této souvislosti se Tribunál především domníval, že i kdyby tito tři členové představenstva společnosti Gosselin, kteří patřili mezi vlastníky Portielje, nejednaly jen jako členové představenstva společnosti Gosselin, bylo by pravděpodobnější, že by jednaly ve svém vlastním zájmu.
- 26 Vzhledem k těmto skutečnostem Tribunál v bodě 59 napadeného rozsudku konstatoval, že je namístě zrušit sporné rozhodnutí ve znění pozměňovacího rozhodnutí (dále jen „pozměněné sporné rozhodnutí“) v rozsahu, v němž se týká Portielje. Tribunál nicméně posoudil ostatní tři žalobní důvody vznesené Portielje, které vznesla i společnost Gosselin, a zamítl je.

Návrhová žádání účastnic řízení

- 27 Kasačním opravným prostředkem se Komise domáhá toho, aby Soudní dvůr zrušil napadený rozsudek v rozsahu, ve kterém tento rozsudek ruší pozměněné sporné rozhodnutí v rozsahu, v němž se týká Portielje, aby zamítl žalobu na neplatnost podanou Portielje a uložil jí náhradu nákladů řízení před Tribunálem i před Soudním dvorem.
- 28 Portielje navrhuje, aby Soudní dvůr zamítl kasační opravný prostředek a uložil Komisi náhradu nákladů řízení v obou stupních

Ke kasačnímu opravnému prostředku

- 29 Na podporu svého kasačního opravného prostředku Komise vznáší dva důvody a oba tyto důvody vycházejí z porušení článku 81 ES.

K prvnímu důvodu kasačního opravného prostředku, který se týká osobní působnosti článku 81 ES

Argumentace účastnic řízení

- 30 Komise Tribunálu vytýká, že v bodech 39 až 42 napadeného rozsudku právně chybným způsobem vyložil pojem „podnik“ ve smyslu článku 81 ES. Společná a nerozdílná odpovědnost se podle ní uplatní mezi právníky osobami a vyplývá ze skutečnosti, že tyto osoby tvoří hospodářskou jednotku, a tudíž jediný podnik ve smyslu unijního práva hospodářské soutěže. Porušení článku 81 ES tak lze dané právní osobě přičítat až poté, co Komise konstatuje, že tato osoba je součástí podniku, který se dopustil tohoto porušení. Nemusí však nutně prokázat, že taková osoba má sama o sobě povahu podniku. V tomto ohledu Komise odkazuje zejména na výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise.
- 31 Tribunál se tudíž ve svém posouzení zaměřil na nerelevantní otázku, a sice zda má Portielje jako taková povahu podniku, a opíral se přitom o nesprávné právní kritérium. Ve skutečnosti měl Tribunál přezkoumat, zda byla Komise oprávněna tvrdit, že Portielje byla součástí podniku, který se dopustil protiprávního jednání.
- 32 Podpůrně Komise tvrdí, že závěry, které Tribunál dovodil ze svého prvního omylu, rovněž představují nesprávné právní posouzení. Přístup, který Tribunál zaujal v bodech 48 a 49 napadeného rozsudku, je nejen v rozporu s judikaturou Soudního dvora, ale také vyžaduje, aby Komise dvakrát, ale dvěma různými způsoby, prokázala, že Portielje skutečně vykonávala kontrolu nad společností Gosselin. Z důvodu tohoto chybného přístupu se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že před tím, než Komise rozhodne o spoluodpovědnosti Portielje a Gosselin za dotčené protiprávní jednání, se nesmí spokojit s odkazem na domněnku, vyplývající z judikatury, plynoucí z výše uvedeného rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise, nýbrž musí kromě jiného a předem prokázat prostřednictvím „konkrétn[ích] důkazů[ů]“, že Portielje „přímo nebo nepřímo zasahovala“ do řízení společnosti Gosselin. Tribunál kormě toho v rozporu se zásadami formulovanými v uvedeném rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise odmítl jako nerelevantní důkazy, které však byly významné, a vyloučil použití domněnky předložení důkazu vyplývající z vlastnictví akcií.
- 33 Portielje tvrdí, že otázka, zda je podnikem ve smyslu práva hospodářské soutěže, má zásadní význam pro použití článku 81 ES a že důkazní břemeno týkající se prokázání skutečnosti, že tato podmínka byla splněna, nese v souladu s článkem 2 nařízení č. 1/2003 Komise. Když však Komise uplatnila domněnku předložení důkazu plynoucí z výše uvedeného rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise v případě, kdy ještě nebylo stanoveno, že Portielje je podnikem, neunesla řádně důkazní břemeno, které jí přísluší.

- 34 K hlavnímu argumentu Komise Portielje tvrdí, že hmotněprávní ustanovení v oblasti hospodářské soutěže se váží k pojmu „podnik“ v hospodářském smyslu a ustanovení v oblasti sankcí se musí nutně týkat právnických osob, a tudíž se váží k pojmu „podnik“ v právním smyslu. Proto je třeba rozlišovat mezi otázkou přičitatelnosti protiprávního jednání a otázkou možnosti shledat daný subjekt za odpovědný za toto protiprávní jednání. Aby tedy bylo možné přičítat protiprávní jednání mateřské společnosti, je třeba, aby tato společnost mohla být právně odpovědná. Tak je tomu ovšem pouze v případě, že je podnikem ve smyslu článku 81 ES a čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003, buď na základě vlastní hospodářské činnosti, nebo na základě hospodářské činnosti vykonávané společnostmi, v nichž má kontrolní podíl. V naposled uvedeném případě je však nezbytné, aby skutečně vykonávala kontrolu nad danou společností přímým či nepřímým zasahováním do jejího řízení. Je však nesporné, že tomu tak nebylo v případě Portielje v dotčeném období, kdy docházelo k protiprávnímu jednání.
- 35 O podpůrném argumentu Komise se Portielje domnívá, že důkaz o vykonávání rozhodujícího vlivu, který plyne z domněnky stanovené především ve výše uvedeném rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise, nelze uplatnit v případě doktríny týkající se možnosti, že daný subjekt je odpovědný za porušení článku 81 ES. Vzhledem k tomu, že domněnka vykonávání rozhodujícího vlivu je platným kritériem pro prokázání skutečnosti, že daný subjekt musí být kvalifikován jako podnik, totiž podle Portielje může mít nezanedbatelné následky, konkrétně v případě subjektů, které vykonávají jak hospodářskou činnost, tak i činnosti týkající se výkonu veřejné moci.

Závěry Soudního dvora

- 36 Úvodem je třeba připomenout, že unijní právo hospodářské soutěže se vztahuje na činnosti podniků (rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I 123, bod 59, jakož i výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 54) a že pojem „podnik“ zahrnuje jakoukoli jednotku vykonávající hospodářskou činnost nezávisle na právním postavení této jednotky a způsobu jejího financování (rozsudky ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C 213/02 P, Sb. rozh. s. I 5425, bod 112, jakož i výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 54). Tento pojem musí být chápán jako pojem označující hospodářskou jednotku z hlediska předmětu dotčené dohody, i když z právního hlediska je tato hospodářská jednotka složena z více fyzických nebo právnických osob (rozsudky ze dne 12. července 1984, Hydrotherm Gerätebau, 170/83, Recueil, s. 2999, bod 11, jakož i výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 55).
- 37 Pokud taková hospodářská jednotka poruší pravidla hospodářské soutěže, musí na základě zásady osobní odpovědnosti za toto protiprávní jednání nést odpovědnost (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Participazioni, C-49/92 P, Recueil, s. I-4125, bod 145, jakož i výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 56).
- 38 K otázce, za jakých okolností může být právnické osobě, která není pachatelem protiprávního jednání, přesto uložena sankce, z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že chování dceřiné společnosti může být přičteno mateřské společnosti, především jestliže tato dceřiná společnost i přesto, že má vlastní právní subjektivitu, samostatně neurčuje své chování na trhu, ale v zásadě uplatňuje pokyny, které jí uděluje mateřská společnost, zejména s ohledem na hospodářské, organizační a právní vazby, které tyto dva právní subjekty spojují (výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 58 a citovaná judikatura, jakož i rozsudek ze dne 19. července 2012, Alliance One International a Standard Commercial Tobacco v. Komise a Komise v. Alliance One International a další, C-628/10 P a C-14/11 P, bod 43).
- 39 Protože v takové situaci jsou mateřská společnost a její dceřiná společnost součástí téže hospodářské jednotky a tvoří jediný podnik ve smyslu článku 81 ES, může Komise určit rozhodnutí, jímž ukládá pokuty, mateřské společnosti, aniž je bylo nutné prokazovat osobní zapojení této mateřské společnosti

do protiprávního jednání (viz výše uvedené rozsudky Akzo Nobel a další v. Komise, bod 59, jakož i Alliance One International a Standard Commercial Tobacco v. Komise a Komise v. Alliance One International a další, bod 44).

- 40 V tomto ohledu Soudní dvůr upřesnil, že ve zvláštním případě, kdy mateřská společnost vlastní veškerý nebo téměř veškerý kapitál své dceřiné společnosti, která porušila unijní pravidla hospodářské soutěže, existuje vyvratitelná domněnka, podle níž uvedená mateřská společnost skutečně vykonává rozhodující vliv na svou dceřinou společnost (dále jen „domněnka skutečného výkonu rozhodujícího vlivu“) (rozsudek ze dne 8. května 2013, ENI v. Komise, C-508/11 P, bod 47; v tomto smyslu viz rovněž výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 60 a citovaná judikatura; výše uvedený rozsudek ze dne 29. září 2011, Elf Aquitaine v. Komise, C-521/09 P, Sb. rozh. s. I-8947, body 56 a 63, jakož i výše uvedený rozsudek Alliance One International a Standard Commercial Tobacco v. Komise a Komise v. Alliance One International a další, bod 46).
- 41 Za těchto podmínek postačí k tomu, aby bylo možné předpokládat, že mateřská společnost vykonává rozhodující vliv na obchodní politiku dceřiné společnosti, aby Komise prokázala, že veškerý nebo téměř veškerý kapitál této dceřiné společnosti vlastní její mateřská společnost. Komise může následně shledat mateřskou společnost společně a nerozdílně odpovědnou za zaplacení pokuty uložené její dceřiné společnosti, ledaže by tato mateřská společnost, které přísluší tuto domněnku vyvrátit, předložila dostatečné důkazy, které by mohly prokázat, že se její dceřiná společnost chová na trhu samostatně (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 61; výše uvedený rozsudek Elf Aquitaine v. Komise, body 57 a 63; výše uvedený rozsudek Alliance One International a Standard Commercial Tobacco v. Komise a Komise v. Alliance One International a další, bod 47, jakož i výše uvedený rozsudek ENI v. Komise, bod 47).
- 42 Tato judikatura vychází z předpokladu, podle něhož může být právnické osobě přičítána odpovědnost za chování jiné právnické osoby, jestliže naposled uvedená právnická osoba své chování na trhu neurčuje samostatně. V důsledku toho není relevantní skutečnost, že subjekt, který vlastní veškerý nebo téměř veškerý kapitál jiného subjektu, anebo který kontroluje všechny nebo téměř všechny podíly na kapitálu tohoto jiného subjektu (dále jen „zastřešující subjekt“), byl spíše než jako společnost založen v právní formě nadace.
- 43 Jak uvedla generální advokátka v bodech 36 a 37 svého stanoviska, vyplývá z toho, že pokud jde o postih porušování práva hospodářské soutěže podnikem na základě článku 81 ES ve spojení s čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003, je rovněž nepodstatné, zda každá právnická osoba, která tvoří tento podnik, vykonává vlastní hospodářskou činnost, a naplňuje tak sama o sobě znaky pojmu „podnik“, jak byl uveden v bodě 36 tohoto rozsudku.
- 44 Z hlediska postihu je rozhodující pouze skutečnost, že všechny právnické osoby, kterým bylo společně a nerozdílně uloženo zaplacení téže pokuty v plné výši nebo její části, tvoří společně se subjektem, který se přímo podílel na tomto protiprávním jednání (dále jen „pachatel protiprávního jednání“), jediný podnik ve smyslu článku 81 ES. V souladu s judikaturou uvedenou v bodech 38 až 41 tohoto rozsudku má v tomto ohledu ovšem zásadní význam skutečnost, zda zastřešující subjekt skutečně vykonává rozhodující vliv na pachatele protiprávního jednání.
- 45 Z výše uvedených úvah vyplývá, že Tribunál se dopustil nesprávného právního posouzení, když na jedné straně v bodě 39 napadeného rozsudku rozhodl, že pojem „podnik“ je třeba chápat v jiném smyslu než pojem „přičtení chování pachatele protiprávního jednání jeho zastřešujícímu subjektu“, a na druhé straně když v bodě 42 napadeného rozsudku rozhodl, že „mateřskou společnost podniku, který se dopustil protiprávního jednání porušujícího článek 81 ES, nelze postihnout rozhodnutím v řízení podle článku 81 ES, není-li sama podnikem“, a v důsledku toho v bodech 43 až 50 téhož rozsudku přezkoumával, zda Komise prokázala, že Portielje byla sama o sobě podnikem ve smyslu článku 81 ES.

- 46 První důvod kasačního opravného prostředku uplatněný Komisí je tedy opodstatněný ve své první části, a je mu tudíž třeba vyhovět, aniž se Soudní dvůr musí vyjadřovat k další části tohoto důvodu kasačního opravného prostředku, která byla uplatněna podřídně.
- 47 Toto konstatování však samo o sobě nemůže mít za následek zrušení napadeného rozsudku v rozsahu, v němž se týká rozhodnutí o žalobě podané Portielje k Tribunálu. Jak vyplývá z bodů 51 až 59 téhož rozsudku, Tribunál svůj postoj pro úplnost podpořil konstatováním, že podle něj Portielje „předložila důkazy způsobilé prokázat, že nevykonávala rozhodující vliv vůči společnosti Gosselin, ba dokonce že ani nemohla takový vliv vykonávat“, čímž tedy vyvrátil domněnku vyplývající zejména z výše uvedeného rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise. Je tedy třeba přezkoumat rovněž druhý důvod kasačního opravného prostředku.

K druhému důvodu kasačního opravného prostředku, který se týká vyvrácení domněnky předložení důkazu o výkonu rozhodujícího vlivu

Argumentace účastnic řízení

- 48 Komise tvrdí, že konstatování Tribunálu obsažená v bodech 51 až 59 napadeného rozsudku, podle kterých Portielje předložila důkazy způsobilé prokázat, že nevykonávala rozhodující vliv vůči společnosti Gosselin, ba dokonce že ani nemohla takový vliv vykonávat, se zakládají na nesprávném právním posouzení nebo na zjevném zkreslení důkazů.
- 49 Podle Komise Tribunál zaprvé v bodech 56 a 57 napadeného rozsudku zjevně zkreslil důkazy týkající se povahy a rozsahu osobního propojení mezi Portielje a Gosselin. Tribunál podle ní tvrdil, že tyto vazby se týkaly „pouze poloviny“ členů správní rady Portielje, a také se nechal slyšet, že tito členové správní rady nemohli společně určovat politiku naposled uvedené nadace. Z bodů 46 a 446 sporného rozhodnutí, jakož i z bodů 11, 22 a 24 žalobní odpovědi a z bodu 6 dupliky Portielje, jakož i z jejích stanov, které byly předloženy Tribunálu, však vyplývá, že tyto osobní vazby se týkaly tří hlavních členů správní rady Portielje, kteří mohli společně určovat její politiku a tvořili celé představenstvo společnosti Gosselin.
- 50 Komise zadruhé Tribunálu vytýká, že se dopustil nesprávného právního posouzení, když v bodě 54 napadeného rozsudku rozhodl, že vzhledem k tomu, že Portielje během rozhodného období, kdy docházelo k protiprávnímu jednání, nepřijala žádné formální rozhodnutí týkající se řízení společnosti, nemohla vykonávat rozhodující vliv na chování společnosti Gosselin. Komise ovšem připouští, že domněnku skutečného výkonu rozhodujícího vlivu lze vyvrátit skutečnostmi prokazujícími, že dceřiná společnost své chování určovala samostatně. Tribunál však zakotvil pravidlo, podle kterého je výkon rozhodujícího vlivu vyloučen, jestliže právnická osoba vykonávající stoprocentní kontrolu nepřijala formální rozhodnutí v oblasti řízení. Podle Komise se jedná o zásadní omezení rozsahu této domněnky, které nevyplývá z judikatury a je chybné, tím spíše, existují-li významné osobní vazby mezi těmito dvěma dotčenými právnickými osobami. Komise v tomto ohledu zdůrazňuje, že judikatura týkající se věci, v níž byl vydán výše uvedený rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, vychází z hospodářské reality a neklade žádné formální požadavky na výkon rozhodujícího vlivu.
- 51 Komise zatřetí uvádí, že body 55 až 57 napadeného rozsudku jsou rovněž stíženy právní vadou. Bod 55 vychází z mylného předpokladu, že k výkonu rozhodujícího vlivu může docházet pouze v souladu s formálními požadavky kladenými právem obchodních společností, v projednávané věci při valné hromadě akcionářů společnosti Gosselin. Tato úvaha nebere v potaz osobní vazby mezi poslední uvedenou společností a Portielje, svědčí o přehnaném formalismu a neodpovídá funkční povaze pojmu „podnik“ ve smyslu hospodářské reality.

- 52 Obzvláště v případě osobních vazeb ani jedna ze tří skutečností uvedených Tribunálem v bodě 56 napadeného rozsudku neumožňuje sama o sobě usuzovat, že Portielje netvořila hospodářskou jednotku se společností Gosselin. V tomto ohledu Komise připomíná, že tyto osobní vazby se týkaly osob tvořících celé představenstvo společnosti Gosselin současně většinu hlasů ve správní radě Portielje. Rovněž odůvodnění obsažené v bodě 57 tohoto rozsudku je podle ní stíženo právní vadou a nemá dopad na závěr, podle kterého se lze domnívat, že společnost Gosselin se řídila přáními Portielje.
- 53 Komise souhrnně uvedla, že Soudní dvůr má k dispozici všechny poznatky nezbytné pro vydání konečného rozhodnutí o sporu ve věci samé a pro odmítnutí žaloby podané Portielje k Tribunálu.
- 54 Portielje tvrdí, že vyvrátila domněnku skutečného výkonu rozhodujícího vlivu vyplývající z rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise.
- 55 O skutečné, výkonu rozhodujícího vlivu se Portielje domnívá, že vzhledem k tomu, že se během rozhodného období, kdy docházelo k protiprávnímu jednání, nekonalo zasedání její správní rady ani valná hromada jejích akcionářů, a vzhledem k tomu, že neměla vliv na složení představenstva společnosti Gosselin, *de facto* prokázala, že na tuto společnost nevykonávala rozhodující vliv. Podle Portielje argumenty Komise nelze přijmout. Tato argumentace by podle ní měla na jedné straně za následek připuštění nevyvratitelné domněnky, což by bylo neslučitelné zejména s jejím právem na spravedlivý proces. Na druhé straně by byla v rozporu se základními zásadami práva obchodních společností a právnických osob. Právníká osoba, jako je nadace, existuje pouze prostřednictvím svých statutárních orgánů.
- 56 K osobním vazbám Portielje uvádí, že jsou rozhodující pouze tehdy, jsou-li projevem možnosti mateřské společnosti ovlivňovat politiku své dceřiné společnosti. Tak by tomu bylo v případě, kdyby mateřská společnost umístila do představenstva své dceřiné společnosti členy představenstva s cílem vykonávat vliv. Tak tomu přitom v projednávané věci není. Portielje navíc nebyla zřízena s cílem vykonávat jakoukoli formu kontroly nad společností Gosselin.
- 57 Přístup, který obhájí Komise, by byl kromě toho v rozporu se dvěma základními zásadami práva obchodních společností, které vylučují, aby Portielje mohla být shledána odpovědnou za jednání, jehož se dopustili tři členové její správní rady mimo činnost všech jejích orgánů. Na jedné straně tedy členové správní rady dané nadace neměli samostatně žádné pravomoci. Gosselin i Portielje jednají pouze prostřednictvím svých orgánů a svého představenstva, resp. správní rady, jako kolegia, a mají obecné správní pravomoci. Na druhé straně však členové představenstva, resp. správní rady mohou své pravomoci vykonávat pouze v mezích svého mandátu a v zájmu své společnosti, resp. své nadace, a zneužití pravomoci je obecně sankcionováno neplatností. Za těchto okolností podle ní není svévolné domnívat se, že tito tři členové představenstva společnosti Gosselin jednali pouze v jejich postavení členů představenstva této společnosti, a nikoli jako zástupci nadace Portielje.

Závěry Soudního dvora

- 58 Úvodem je třeba připomenout, že z posouzení prvního důvodu kasačního opravného prostředku vyplývá, že Tribunál nesprávně rozhodl, že Komise nebyla oprávněna uplatnit domněnku skutečného výkonu rozhodujícího vlivu, aby prokázala, že v důsledku této skutečnosti Portielje a Gosselin tvořily v období od 1. ledna 2002 od 18. září 2002 jediný podnik ve smyslu článku 81 ES. V rámci tohoto důvodu kasačního opravného prostředku je tak Soudnímu dvoru předložena pouze otázka, zda se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení, když konstatoval, že Portielje předložila důkazy způsobilé tuto domněnku vyvrátit.

- 59 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že otázka, zda Tribunál své posouzení skutkového stavu a důkazních prostředků opíral o správná právní kritéria, představuje právní otázku, která podléhá přezkumu Soudního dvora v rámci kasačního opravného prostředku (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 25. října 2011, *Solvay v. Komise*, C-109/10 P, Sb. rozh. s. I-10329, bod 51 a citovaná judikatura). Taková je přitom otázka, kterou Komise předkládá Soudnímu dvoru v rámci druhé a třetí části druhého důvodu kasačního opravného prostředku, které směřují proti bodu 54, resp. proti bodům 55 až 57 napadeného rozsudku.
- 60 Jak vyplývá z posouzení prvního důvodu kasačního opravného prostředku, k určení, zda pachatel protiprávního jednání určuje své chování na trhu samostatně, je třeba přihlídnout ke všem relevantním skutečnostem týkajícím se hospodářských, organizačních a právních vazeb, které ho spojují se zastřešujícím subjektem, které se mohou lišit případ od případu, a nemohou tedy být předmětem taxativního výčtu (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek *Akzo Nobel a další v. Komise*, body 73 a 74; výše uvedený rozsudek *Elf Aquitaine v. Komise*, bod 58, jakož i výše uvedený rozsudek *Alliance One International a Standard Commercial Tobacco v. Komise a Komise v. Alliance One International a další*, bod 45).
- 61 V projednávané věci Tribunál v bodě 54 napadeného rozsudku uvedl, že k emisi certifikátů společnosti Gosselin ve prospěch nadace došlo teprve dne 11. prosince 2002, že článek 5.2 stanov nadace Portielje umožňuje rovněž přijímání rozhodnutí písemnou cestou a že podle Portielje, již Komise v tomto ohledu neodporuje, došlo před zasedáním dne 5. listopadu 2004 k takové situaci jen jednou, a sice dne 10. března 2003 za účelem vypracování výroční zprávy za rok 2002. Z toho Tribunál dovodil, že je třeba konstatovat, že Portielje jednala v souladu se svými stanovami a že k písemnému projednání dne 10. března 2003 i k prvnímu formálnímu zasedání dne 5. listopadu 2004 došlo po ukončení protiprávního jednání. V témže bodě 54 dospěl k závěru, že „[j]iž z tohoto jediného důvodu je proto vyloučeno, aby Portielje vykonávala rozhodující vliv na chování své dceřiné společnosti.“
- 62 Tribunál však v bodě 55 napadeného rozsudku nejprve dodal, že jedinou činností nadace Portielje je výkon hlasovacích práv spojených s dotčenými akciemi na valné hromadě akcionářů společnosti Gosselin a „[j]edinou možností, jak by mohla Portielje ovlivňovat politiku společnosti Gosselin, [...] bylo využití těchto hlasovacích práv na valné hromadě této společnosti“. Uvedl, že je nicméně prokázáno, že v dotčeném období, kdy docházelo k protiprávnímu jednání, a to od 1. ledna 2002 do 18. září 2002, se žádná valná hromada akcionářů společnosti Gosselin nekonala. Tribunál dále v bodě 56 tohoto rozsudku uvedl, že v průběhu téhož období Portielje nezměnila složení představenstva společnosti Gosselin a zdůraznil v tomto ohledu, že „[č]lenové představenstva společnosti Gosselin měli toto postavení již před tím, co Portielje získala akcie společnosti Gosselin do své správy coby fiduciární držitelka“ a že „[t]ato časová souslednost prokazuje, že jejich přítomnost v představenstvu není projevem vlivu Portielje“.
- 63 Tribunál nakonec v bodě 57 téhož rozsudku uvedl, že je třeba odmítnout tvrzení, že tři osoby, které tvoří představenstvo společnosti Gosselin, avšak představují jen polovinu správní rady Portielje, ovládají Gosselin „nikoli coby členové představenstva této společnosti, nýbrž prostřednictvím vlivu vykonávaného Portielje na valné hromadě společnosti Gosselin“, a to vzhledem k tomu, že „ze skutečnosti, že členové představenstva jsou zčásti titíž, nelze dovodit, že všechny podniky, ve kterých taktéž mají tyto tři členové představenstva společnosti Gosselin stejné postavení, musí být v důsledku toho považovány za mateřské společnosti společnosti Gosselin“. V témže bodě 57 rovněž uvedl, že v projednávaném případě „patřili všichni tři členové představenstva společnosti Gosselin mezi vlastníky Portielje, která byla jen nástrojem pro výkon jejich vlastnických práv“ a že „[i] kdyby tedy tyto tři osoby nejednaly jen jako členové představenstva společnosti Gosselin, bylo by pravděpodobnější, že by jednaly ve svém vlastním zájmu“.

- 64 Vzhledem k těmto skutečnostem Tribunál v bodě 58 napadeného rozsudku dospěl k závěru, že „Portielje předložila důkazy způsobilé prokázat, že nevykonávala rozhodující vliv vůči společnosti Gosselin, ba dokonce že ani nemohla takový vliv vykonávat“, a že se jí tudíž podařilo vyvrátit domněnku skutečného výkonu rozhodujícího vlivu vyplývající zejména z výše uvedeného rozsudku Akzo Nobel a další v. Komise.
- 65 Z výše uvedených úvah zaprvé vyplývá, že Tribunál se v bodě 54 napadeného rozsudku domníval, že samotná skutečnost, že zastřešující subjekt nepřijal žádné formální rozhodnutí týkající se řízení společnosti během období, za které jí bylo společně a nerozdílně uloženo zaplacení pokuty, stačí k vyvrácení domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu. Uvedl také, že zastřešující subjekt mohl skutečně vykonávat rozhodující vliv na pachatele protiprávního jednání pouze prostřednictvím rozhodnutí týkajících se řízení, přijatých tímto prvně uvedeným subjektem v souladu s formálními požadavky stanovenými právem obchodních společností.
- 66 Tribunál se tímto rozhodnutím dopustil nesprávného právního posouzení. Z ustálené judikatury Soudního dvora, připomenuté v bodě 60 tohoto rozsudku, vyplývá, že k určení, zda pachatel protiprávního jednání určuje své chování na trhu samostatně, je třeba přihlídnout ke všem relevantním skutečnostem týkajícím se hospodářských, organizačních a právních vazeb, které jej spojují se zastřešujícím subjektem, a také je třeba zohlednit hospodářskou situaci. V této souvislosti tedy nestačí pouhá skutečnost, že zastřešující subjekt nepřijal žádné rozhodnutí týkající se řízení v souladu s formálními požadavky stanovenými právem obchodních společností.
- 67 Zadruhé, posouzení Tribunálu provedené v bodech 55 až 57 napadeného rozsudku je stíženo touž právní vadou. Ze skutečností uvedených v bodech 62 a 63 tohoto rozsudku vyplývá, že Tribunál konstatoval, že domněnka skutečného výkonu dominantního vlivu byla vyvrácena, pouze na základě posouzení provedeného ve světle práva obchodních společností, aniž před tím, než dospěl k tomuto závěru, přihlédl ke všem relevantním skutečnostem týkajícím se hospodářských, organizačních a právních vazeb, které spojují Portielje a Gosselin. Konkrétně v bodě 57 se sice zdá, že se Tribunál zajímal o osobní vazby existující mezi Portielje a Gosselin, avšak ze znění tohoto bodu vyplývá, že Tribunál tyto vazby posuzoval pouze z hlediska práva obchodních společností. Odůvodnění Tribunálu uvedené v těchto bodech 55 až 57 nebo v jiných bodech téhož rozsudku tak neobsahuje žádnou úvahu prokazující, že vzal v potaz další okolnosti, na jejichž základě by mohl odůvodnit svůj závěr, že Portielje se podařilo vyvrátit uvedenou domněnku, když prokázala, že společnost Gosselin v rozhodném období samostatně určovala svou obchodní politiku.
- 68 Tím Tribunál rovněž nerespektoval judikaturu uvedenou v bodě 60 tohoto rozsudku, a jak uvedla generální advokátka v bodě 74 svého stanoviska, zejména skutečnost, že konstatování existence hospodářské jednotky tvořené pachatelem protiprávního jednání a jeho zastřešujícím subjektem nutně nepředpokládá přijímání formálních usnesení statutárními orgány, a že tato jednotka naopak může vzniknout i neformálně, konkrétně na základě osobních vazeb mezi oběma právníckými osobami, které tvoří takovou hospodářskou jednotku.
- 69 Druhý důvod kasačního opravného prostředku je tudíž opodstatněný ve druhé a třetí části, aniž je namísto přezkoumávat jeho první část, kterou Komise uplatňuje, že došlo ke zkreslení důkazů.
- 70 Toto zjištění nelze zpochybnit tvrzením Portielje, že přístup, který vyžaduje zohlednění skutečností jdoucích nad rámec skutečností vycházejících z práva obchodních společností, by měl za následek, že by se domněnka skutečného výkonu rozhodujícího vlivu stala nevyvratitelnou.
- 71 Podle judikatury Soudního dvora zůstává domněnka v přijatelných mezích, je-li přiměřená ve vztahu ke sledovanému legitimnímu účelu, je-li možné podat důkaz o opaku a je-li zajištěno právo na obhajobu. Skutečnost, že je obtížné podat důkaz o opaku nutný k vyvrácení domněnky, nebo i pouhá okolnost, že jednotka v daném případě nepředloží důkazy způsobilé tuto domněnku vyvrátit, totiž neznamená, že dotčená domněnka je jako taková nevyvratitelná, a to především tehdy, jsou-li entity, vůči nimž se

domněnka uplatňuje, podobně jako v případě dotčené domněnky, v nejlepším postavení k tomu, aby tento důkaz hledaly ve sféře své vlastní činnosti (výše uvedený rozsudek *Elf Aquitaine v. Komise*, body 62, 66 a 70).

- 72 Nelze tedy konstatovat žádné porušení článku 47 Listiny základních práv Evropské unie ani článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950.
- 73 Vzhledem k tomu, že důvody kasačního opravného prostředku jsou opodstatněné, je třeba jim vyhovět a zrušit body 4 a 6 výroku napadeného rozsudku, kterými Tribunál zrušil pozměněné sporné rozhodnutí v rozsahu, v němž se týká Portielje, a uložil Komisi náhradu nákladů řízení ve věci T-209/08.

K žalobě před Tribunálem

- 74 Podle čl. 61 prvního pododstavce druhé věty statutu Soudního dvora Evropské unie může Soudní dvůr, je-li kasační opravný prostředek odůvodněný, v případě, že zruší rozhodnutí Tribunálu, vydat sám konečné rozhodnutí ve věci, pokud to soudní řízení dovoluje. Soudní dvůr má za to, že v projednávané věci tomu tak je.
- 75 Jak vyplývá z bodu 19 tohoto rozsudku, Portielje před Tribunálem vznesla pět žalobních důvodů, z nichž první je důvodem hlavním a ostatní čtyři jsou důvody podpůrnými, a v této souvislosti zdůraznila, že může nést odpovědnost za protiprávní jednání spáchané společností Gosselin pouze tehdy, pokud se naposled uvedená sama dopustila porušení článku 81 ES.

K prvnímu žalobnímu důvodu

- 76 V rámci prvního důvodu své žaloby Portielje tvrdí, že jelikož nevykonává hospodářskou činnost, nemůže být kvalifikována jako podnik ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES a čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003. V důsledku toho na ni nelze použít pravidla vyplývající z unijního práva hospodářské soutěže, a Komise ji tedy nemohla shledat odpovědnou za protiprávní jednání, kterého se dopustila společnost Gosselin, aniž porušila tato ustanovení.
- 77 V tomto ohledu stačí uvést, že z posouzení prvního důvodu kasačního opravného prostředku vyplývá, že tento první žalobní důvod uplatněný před Tribunálem není opodstatněný.

K druhému žalobnímu důvodu

- 78 V rámci druhého důvodu své žaloby Portielje tvrdí, že prokázala, že nevykonávala rozhodující vliv na obchodní politiku nebo strategii společnosti Gosselin. Komise podle ní porušila čl. 81 odst. 1 ES a čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003, když v napadeném rozhodnutí tvrdila opak.
- 79 Komise má za to, že tento důvod není opodstatněný.
- 80 Úvodem je třeba připomenout, že jak vyplývá ze sporného rozhodnutí, kontrolovala Portielje v období od 1. ledna 2002 do 18. září 2002 téměř všechny podíly ve společnosti Gosselin, a jak vyplývá z posouzení prvního důvodu kasačního opravného prostředku, Komise tudíž byla oprávněna se domnívat, že Portielje skutečně vykonávala rozhodující vliv na obchodní politiku společnosti Gosselin během tohoto období, a Portielje a Gosselin tak během tohoto období tvořily jediný podnik ve smyslu článku 81 ES. Aby Portielje mohla tuto domněnku vyvrátit, příslušelo jí tedy uvést veškeré skutečnosti způsobilé prokázat, že Gosselin se během uvedeného období chovala na trhu samostatně.

- 81 Portielje v projednávané věci před Tribunálem zaprvé poukázala na skutečnost, že její vedení zasedalo poprvé teprve po skončení protiprávního jednání. Zadruhé zdůraznila, že její jediná činnost spočívala ve výkonu hlasovacích práv spojených s dotčenými akcemi na valné hromadě akcionářů společnosti Gosselin, tedy že podle belgického práva obchodních společností je řízením naposled uvedené společnosti pověřeno představenstvo společnosti, a nikoli valná hromada akcionářů, a že během rozhodného období každopádně neproběhla žádná valná hromada akcionářů společnosti Gosselin. Zatřetí Portielje uvedla, že neměla žádný vliv na složení představenstva společnosti Gosselin vzhledem k tomu, že toto představenstvo již bylo ustaveno před 1. lednem 2002 a jeho složení nebylo během rozhodného období měněno. Z toho vyvodila, že pro ni bylo prakticky nemožné vykonávat na společnost Gosselin sebemenší vliv.
- 82 Portielje ve své replice dodala, že k emisi certifikátů ve prospěch nadace došlo teprve dne 11. prosince 2002; že z šesti osob, které tvoří její správní radu, jen polovina zasedala zároveň v představenstvu společnosti Gosselin; že pravomoc řízení má pouze správní rada Portielje, a nikoli její členové jednající mimo činnost statutárních orgánů, a že k prvnímu přijetí jejího rozhodnutí došlo písemnou cestou, ale také až po ukončení protiprávního jednání.
- 83 V této souvislosti je nejprve třeba uvést, že jak vyplývá z posouzení druhého důvodu kasačního opravného prostředku, tyto skutečnosti nejsou samy o sobě v zásadě – s výjimkou zvláštních okolností – dostatečné k prokázání toho, že domněnka skutečného výkonu rozhodujícího vlivu byla vyvrácena.
- 84 Dále Komise v bodě 451 odůvodnění sporného rozhodnutí uvedla, že Portielje potvrdila, že „jejím cílem [je] získávat akcie na majitele výměnou za emise certifikátů na majitele, správa takto získaných akcií, výkon všech práv spjatých s akcemi, jako inkasování všech případných výplat a výkon hlasovacího práva, jakož i výkon jakýchkoli jiných úkonů, které mají jakoukoli souvislost s předcházejícím nebo k němu mohou přispět“ a v bodě 452 odůvodnění tohoto rozhodnutí, že Portielje „nezpochybňuje, že jejím cílem je zabezpečení jednotného řízení společnosti Gosselin a dalších dceřiných společností“.
- 85 Ze stanov nadace Portielje i z bodů 46, 446 a 452 odůvodnění sporného rozhodnutí ostatně vyplývá, že v průběhu rozhodného období bylo vedení Portielje i vedení společnosti Gosselin zabezpečeno týmiž osobami, což Portielje potvrdila ve své odpovědi na oznámení námitek. Tyto tři osoby, které disponovaly většinou hlasovacích práv ve správní radě Portielje, ve kterém jsou rozhodnutí zpravidla přijímána prostou většinou, tvořily současně samy celé představenstvo společnosti Gosselin.
- 86 Portielje v konečném důsledku kromě formálních skutečností připomenutých v bodech 81 a 82 tohoto rozsudku neuvedla žádnou konkrétní skutečnost, která by navzdory konfliktu zájmů, jenž vyplývá konkrétně z těchto obzvláště pevných osobních vazeb a z cíle sledovaného Portielje, prokázala, že Gosselin se během rozhodného období chovala na trhu samostatně.
- 87 Z předcházejících úvah vyplývá, že druhý žalobní důvod vznesený před Tribunálem nemůže obstát.

K třetímu žalobnímu důvodu

- 88 V rámci třetího důvodu své žaloby Portielje tvrdí, že Komise porušila článek 81 ES ve dvou ohledech. Komise v první řadě neprokázala, že chování přičítané společnosti Gosselin lze pokládat za výrazné omezení hospodářské soutěže ve smyslu článku 81 ES. Zadruhé neprokázala ani to, že dohoda, které se společnost Gosselin účastnila, mohla výrazně ovlivnit obchod mezi členskými státy. Skutečnost, že předmětnými službami jsou mezinárodní stěhovací služby, není v této souvislosti dostatečná a Komise nesprávně vycházela z prahových hodnot obratu a z podílů na trhu stanovených v bodě 53 Pokynů k pojmu ovlivnění obchodu, především proto, že z povahy dotčené dohody vyplývá, že takovým způsobem by neměla být posuzována, a proto, že Komise nevymezila relevantní trh.

- 89 Komise má za to, že tento žalobní důvod není opodstatněný.
- 90 Úvodem je třeba připomenout, že společnost Gosselin byla shledána odpovědnou za dotčené protiprávní jednání až od 31. ledna 1992 a že zejména z bodu 307 odůvodnění sporného rozhodnutí vyplývá, že byla shledána odpovědnou v rámci jediného a pokračujícího protiprávního jednání prokazaného Komisí, a to pouze za dohodu o provizích a dohodu o předstíraných nabídkách, a nikoli za dohodu o cenách, která se již v době, kdy se kartelové dohody začala účastnit společnost Gosselin, neuplatňovala v takové podobě, v jaké byla uzavřena na začátku kartelové dohody.
- 91 K argumentaci Portielje je nejprve třeba poznamenat, že Komise ve sporném rozhodnutí posuzovala omezení hospodářské soutěže v bodech 346 až 370 tohoto rozhodnutí. Zejména v bodě 349 odůvodnění rozhodnutí uvedla, že „[c]ílem dohody o cenách, dohody o provizích a dohody o předstíraných nabídkách je stanovit a udržet vysokou úroveň cen za poskytování mezinárodních stěhovacích služeb v Belgii a rozdělit si tento trh“.
- 92 Konkrétněji k dohodě o provizích Komise v bodech 351 až 357 tohoto rozhodnutí konstatovala, že zejména v závislosti na okolnostech každého jednotlivého případu mají provize za následek přímé či nepřímé stanovování cen těchto služeb, manipulaci postupů vztahujících se k podávání nabídek, anebo rozdělení zákazníků a jejich výsledkem je vyšší úroveň cen za tyto služby, než jaká by byla v konkurenčním prostředí. K dohodě o předstíraných nabídkách v bodech 358 až 360 téhož rozhodnutí uvedla, že tato spočívala v manipulaci postupů vztahujících se k podávání nabídek, zkracovala výběr zákazníka a jejím důsledkem byla vyšší úroveň cen ve srovnání s cenou, jaká by byla v konkurenčním prostředí.
- 93 V bodech 361 až 365 sporného rozhodnutí Komise uvedla, že jak přímé a nepřímé stanovování cen, tak i rozdělení trhu a zákazníků svou samotnou povahou omezují hospodářskou soutěž ve smyslu článku 81 ES a že manipulace postupů vztahujících se k podávání nabídek představuje rovněž takové omezení. V bodě 366 odůvodnění tohoto rozhodnutí z toho vyvodila, že „cílem tohoto celku dohod [bylo] omezit hospodářskou soutěž ve smyslu článku 81 ES.“
- 94 Portielje mimoto ve své žalobě podané k Tribunálu „připustila, že společnost Gosselin obdržela nebo vyplatila provize v rámci stanovených mezinárodních stěhování a že požádala o předstírané nabídky nebo je předkládala v rámci jiných stanovených mezinárodních stěhování“. Portielje tedy nezpochybňuje účast společnosti Gosselin na dohodách o provizích a předstíraných nabídkách. Pouze tvrdí, že tyto dohody nemohou být podobné jako dohoda o cenách považovány za výrazné omezení hospodářské soutěže ve smyslu článku 81 ES vzhledem k tomu, že pokud v případě společnosti Gosselin nebyla skutečnost, že obdržela nebo vybírala provize, anebo že žádala o předstírané nabídky nebo je předkládala, provázena ani sebemenším rozdělením si zákazníků či sebemenší dohodou o cenách.
- 95 Nejprve je však třeba konstatovat, že dohody, kterých se účastnila společnost Gosselin, měly z hlediska své povahy, jak Komise správně upozornila ve sporném rozhodnutí, za cíl umělou úroveň cen za předmětné stěhovací služby, jakož i rozdělení zákazníků, pokud jde o tyto služby. Představovaly tak formy koluzí, které zvláště citelně narušují řádné fungování obvyklé hospodářské soutěže. Skutečnost, že podle společnosti Gosselin tomu tak nebylo, ani skutečnost, že se tato společnost neúčastnila dohody o cenách, nemají v této souvislosti žádný význam, a v důsledku toho nemohou prokázat nesprávné posouzení Komisí týkající se kvalifikace dohod o provizích a předstíraných nabídkách jako dohod, které mají za cíl významně omezit hospodářskou soutěž ve smyslu článku 81 ES.
- 96 Za další, argumentace, podle které Komise nemohla důvodně přičítat společnosti Gosselin odpovědnost za dohody o rozdělení zákazníků a dohody o cenách, se zakládá na předpokladu, podle něhož dohody o provizích a o předstíraných nabídkách, v jejichž případě je nesporné, že se jich Gosselin účastnila, nelze pokládat za dohody o rozdělení zákazníků nebo za dohody o cenách. Z předcházejícího bodu však vyplývá, že takový předpoklad je nesprávný. Tato argumentace tudíž musí být odmítnuta.

- 97 A konečně, z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že pro účely použití čl. 81 odst. 1 ES je zohlednění konkrétních účinků dohody nadbytečné, jestliže se ukáže, že tato dohoda má za cíl vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže v rámci společného trhu (rozsudky ze dne 13. července 1966, *Consten a Grundig v. Komise*, 56/64 a 58/64, *Recueil*, s. 429, 496, jakož i výše uvedený rozsudek *Aalborg Portland a další v. Komise*, bod 261).
- 98 Skutečnost, že dohody o provizích a předstírané neomezují výrazně hospodářskou soutěž, zejména v případě způsobu, jakým je prováděla společnost Gosselin, tudíž nemůže – a to ani kdyby se tato skutečnost prokázala – mít za následek protiprávnost sporného rozhodnutí, jestliže se Komise důvodně domnívala, že cílem uvedených dohod bylo výrazné omezení hospodářské soutěže ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES, jak to Soudní dvůr konstatoval v bodě 95 tohoto rozsudku.
- 99 Zadruhé je třeba připomenout, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že aby rozhodnutí, dohoda nebo jednání mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy, musí na základě souhrnu právních a skutkových okolností umožnit, aby se dalo s dostatečnou pravděpodobností předpokládat, že přímo, nebo nepřímo, skutečně, nebo potenciálně ovlivňují obchod mezi členskými státy, a to tak, že se lze obávat, že by mohly být překážkou uskutečňování jednotného trhu mezi členskými státy. Kromě toho je třeba, aby tento vliv nebyl zanedbatelný (rozsudky ze dne 23. listopadu 2006, *Asnef-Equifax a Administración del Estado*, C-238/05, Sb. rozh. s. I-11125, bod 34 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 24. září 2009, *Erste Group Bank a další v. Komise*, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P a C-137/07 P, Sb. rozh. s. I-8681, bod 36).
- 100 Soudní dvůr již rozhodl, že kartelová dohoda vztahující se na celé území členského státu má již ze své podstaty za účinek posílení oddělování vnitrostátních trhů, čímž narušuje vzájemné hospodářské prolínání, které je zamýšleno Smlouvou o FEU, a může tudíž ovlivnit obchod mezi členskými státy ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 19. února 2002, *Arduino*, C-35/99, *Recueil*, s. I-1529, bod 33; výše uvedený rozsudek *Asnef-Equifax a Administración del Estado*, bod 37 a citovaná judikatura, jakož i výše uvedený rozsudek ze dne 24. září 2009, *Erste Group Bank a další v. Komise*, bod 38), a že přeshraniční povaha dotčených služeb je relevantním aspektem za účelem posouzení toho, zda došlo k ovlivnění obchodu mezi členskými státy ve smyslu uvedeného ustanovení (viz analogicky rozsudek ze dne 1. října 1987, *Vereniging van Vlaamse Reisbureaus*, 311/85, *Recueil*, s. 3801, body 18 a 21).
- 101 Jediným účelem definice relevantního trhu pro účely použití čl. 81 odst. 1 ES je mimoto určit, zda dotčená dohoda může ovlivnit obchod mezi členskými státy a zda je jejím cílem nebo výsledkem vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu (usnesení Soudního dvora ze dne 16. února 2006, *Adriatica di Navigazione v. Komise*, C-111/04 P, bod 31).
- 102 V projednávané věci Komise v bodech 372 a 373 napadeného rozhodnutí dospěla k závěru, že dotčené dohody „mohly mít výrazný vliv na obchod mezi členskými státy“ zejména vzhledem k tomu, že předmětné služby mají přeshraniční povahu, a k tomu, že „souhrn podílů dotčených stěhovacích společností na trhu převyšuje 5 % trhu mezinárodních stěhovacích služeb v Belgii, [...] [p]řičemž souhrn jejich podílů na trhu [byl] přibližně 50 %“. Komise kromě toho popsala dotčený trh v bodech 88 až 94 odůvodnění tohoto rozhodnutí, ve kterých zejména uvedla, že dotčené služby jsou „mezinárodní stěhovací služby v Belgii, tedy stěhovací služby ‚od dveří k dveřím‘, přičemž jejich výchozí či cílová destinace se nachází v Belgii“; že podíl na tomto trhu, který měli účastníci kartelové dohody v roce 2002, byl „přibližně 50 %“; že vzhledem k tomu, že „Belgie je součástí významných geopolitických center a představuje [...] místo, kde se soustřeďuje obchod“, mnohé nadnárodní podniky se sídlem či pobočkou v Belgii využívají mezinárodní stěhovací společnosti za účelem stěhování svého majetku a majetku svých zaměstnanců a že zeměpisné centrum kartelové dohody se nacházelo v Belgii.

- 103 Z výše uvedených úvah zaprvé vyplývá, že popis trhu, poskytnutý ve sporném rozhodnutí, je v souladu s judikaturou připomenutou v bodě 101 tohoto rozsudku dostatečný za účelem určení toho, zda předmětná kartelová dohoda mohla mít vliv na obchod mezi členskými státy. Dále se na rozdíl od toho, co tvrdí Portielje, nelze domnívat, že Komise nevymezila relevantní trh, jelikož v bodech 88 až 94 odůvodnění tohoto rozhodnutí definovala rozměry výrobního a zeměpisného trhu dotčeného kartelovou dohodou, tedy belgický trh s mezinárodními stěhovacími službami. Takový popis byl tedy dostatečný k tomu, aby jí umožnil použít prahovou hodnotu podílu na trhu stanovenou v bodě 53 Pokynů k pojmu ovlivnění obchodu.
- 104 Ze spisu v řízení před Tribunálem dále na jednu stranu vyplývá, že souhrn podílů na relevantním trhu, které mají účastníci kartelové dohody, je podstatně vyšší než 5 %. Na druhou stranu, s ohledem na judikaturu připomenutou v bodě 100 tohoto rozsudku, jakož i s ohledem na povahu dotčeného protiprávního jednání uvedenou Komisí ve sporném rozhodnutí, je podmínka stanovená v bodě 53 Pokynů k pojmu ovlivnění obchodu a týkající se povahy předmětné kartelové dohody, zjevně splněna.
- 105 Komise za těchto okolností, a zejména vzhledem ke skutečnosti, že prahová hodnota 5 % pro podíl na trhu stanovená v uvedeném bodě 53 je zjevně překročena, důvodně dospěla k závěru, že dotčené dohody mohly mít výrazný vliv na obchod mezi členskými státy ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES.
- 106 A konečně, jestliže podle bodu 53 Pokynů k pojmu ovlivnění obchodu může překročení prahové hodnoty 5 % pro podíl na trhu v zásadě v případě takových kartelových dohod, jako je kartelová dohoda v projednávané věci, stačit samo o sobě k prokázání výrazného vlivu na obchod mezi členskými státy, a jestliže je uvedena prahová hodnota v projednávané věci podstatně překročena, může být argumentace Portielje, která směřuje ke konstatování, že Komise nemohla prokázat, že tato podmínka použití článku 81 byla splněna, odmítnuta, aniž je třeba, aby se Soudní dvůr vyjádřil k ostatním skutečnostem tvrzeným Portielje.
- 107 Z výše uvedených úvah vyplývá, že třetí důvod uplatňovaný Portielje v rámci žaloby předložené Tribunálu musí být zamítnut, jelikož ani jedna z jeho dvou částí nebyla opodstatněná.

K čtvrtému žalobnímu důvodu

- 108 V rámci čtvrtého žalobního důvodu Portielje tvrdí, že Komise v rámci výpočtu pokuty uložené společnosti Gosselin porušila čl. 23 odst. 2 písm. a) a čl. 23 odst. 3 nařízení č. 1/2003, jakož i Pokyny o metodě stanovování pokut, a to v první řadě při určení závažnosti protiprávního jednání spáchaného společností Gosselin. Týchž porušení se zadruhé dopustila, když za účelem výpočtu základní částky pokuty uložené společnosti Gosselin vycházela z hodnoty tržeb uskutečněných Gosselin během období od 1. července 2000 do 30. června 2001 namísto tržeb, které uskutečnila v období od 1. července 2001 do 30. června 2002, a zatřetí, když odmítla polehčující okolnosti uplatňované společností Gosselin.
- 109 Komise se domnívá, že tento žalobní důvod musí být z podstatné části zamítnut.
- 110 Zaprvé je třeba uvést, že argumentace Portielje týkající se toho, že Komise v rámci posouzení závažnosti protiprávního jednání spáchaného společností Gosselin nezohlednila všechny okolnosti relevantní v projednávané věci, vychází rovněž z předpokladu, že účast pouze na dohodách o provizích a předstíraných nabídkách se z kvalitativního hlediska liší od účasti na dohodě o cenách, a dále že dohody, jichž se společnost Gosselin účastnila, nepatří mezi nejzávažnější omezení hospodářské soutěže. Podle Portielje se tedy Komise nemohla důvodně domnívat, že závažnost protiprávního jednání spáchaného společností Gosselin byla stejně významná jako závažnost protiprávních jednání spáchaných ostatními účastníky dotčené kartelové dohody, a to zejména těmi, kteří se účastnili dohody o cenách, a proto neměla pro účely stanovení základní výše pokuty vycházet z téhož podílu 17 % z hodnoty tržeb v případě všech účastníků.

- 111 Z posouzení první části třetího důvodu žaloby podané k Tribunálu však vyplývá, že tento předpoklad je nesprávný, jelikož Komise dohody o provizích a předstírané nabídky oprávněně pokládala za dohody o cenách a rozdělení zákazníků a tyto dohody zjevně patří, stejně jako dohoda o cenách, do kategorie nezávažnějších omezení hospodářské soutěže. Uvedenou argumentaci je tedy třeba odmítnout a z téhož důvodu není namístě vyhovět návrhu Portielje, aby Soudní dvůr pokutu uloženou Portielje snížil v rámci výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci.
- 112 Zadruhé je třeba připomenout, že Komise pozměňovacím rozhodnutím změnila sporné rozhodnutí týkající se hodnoty tržeb dosažených společností Gosselin, která sloužila jako základ pro výpočet pokuty, která jí byla uložena, když přepočítala uvedenou pokutu na základě hodnoty tržeb dosažených touto společností v období od 1. července 2001 do 30. června 2002, a v důsledku toho změnila výši pokuty, která jí byla uložena. Druhá část argumentace Portielje se tedy stala bezpředmětnou.
- 113 Zatřetí, pokud jde o polehčující okolnosti, se Portielje v podstatě domáhala toho, aby v jejím případě byla uznána polehčující okolnost vyplývající ze skutečnosti, že její účast na protiprávním jednání i její úloha v rámci tohoto jednání byly minimálního rozsahu, což v zásadě odpovídá polehčující okolnosti stanovené v třetí odrážce bodu 29 Pokynů o metodě stanovování pokut, jakož i polehčující okolnosti stanovené v páté odrážce téhož bodu 29.
- 114 V tomto ohledu je jednak třeba připomenout, že podle třetí odrážky tohoto bodu 29 může Komise, „jestliže dotýčný podnik poskytne důkaz o tom, že jeho účast na protiprávním jednání je podstatně omezená a v důsledku toho prokáže, že v době, kdy byl stranou protiprávních dohod, se ve skutečnosti vyhýbal jejich provádění a choval se na trhu konkurenčním způsobem“, konstatovat polehčující okolnost a snížit základní výši pokuty.
- 115 Pouhá skutečnost, že se Gosselin neúčastnila dohody o cenách a neúčastnila se žádného setkání účastníků kartelové dohody, nemůže sama o sobě stačit k prokázání toho, že podmínky stanovené v uvedené třetí odrážce byly splněny, anebo že společnost Gosselin měla omezenou úlohu v rámci dotčené kartelové dohody, zejména vzhledem k tomu, že tato společnost – jak již bylo připomenuto v bodě 90 tohoto rozsudku – nebyla shledána odpovědnou za účast na dohodě o cenách a že v průběhu období její účasti na kartelové dohodě tato dohoda fungovala, aniž bylo třeba, aby se její účastníci scházeli.
- 116 Mimoto je třeba konstatovat, že ačkoli Komise – jak tvrdí Portielje – nemůže za účelem neuznání uvedené polehčující okolnosti účinně poukazovat na skutečnost, že společnost Gosselin byla shledána odpovědnou za jediné a pokračující protiprávní jednání, zejména z bodu 280 odůvodnění sporného rozhodnutí vyplývá, že Komise měla řadu přímých důkazů o účasti společnosti Gosselin na dohodách o provizích a předstíraných nabídkách. V každém případě tyto důkazy již samy o sobě stačí k zamítnutí jakéhokoli tvrzení o omezené účasti na kartelové dohodě.
- 117 Za těchto okolností Portielje neprokázala, že se Komise dopustila nesprávného posouzení, když ve sporném rozhodnutí v případě společnosti Gosselin odmítla uznat polehčující okolnosti spočívající v tom, že její účast na kartelové dohodě i její úloha v rámci této dohody, byly omezené.
- 118 Na druhou stranu k tvrzení, podle něhož bylo protisoutěžní chování společnosti Gosselin povoleno veřejnoprávními orgány, stačí uvést, že Portielje kromě nepodložených prostých tvrzení neuvedla žádnou skutečnost, která by prokazovala, že Komise jako orgán povolila nebo podpořila uzavírání dohod o provizích či o předstíraných nabídkách ve smyslu páté odrážky bodu 29 Pokynů o metodě stanovování pokut. Nebylo tudíž prokázáno, že Komise v případě společnosti Gosselin neoprávněně odmítla uznat takovou polehčující okolnost.
- 119 Z toho vyplývá, že čtvrtý důvod žaloby podané k Tribunálu je v rozsahu, ve kterém není bezpředmětný, neopodstatněný.

K pátému žalobnímu důvodu

- 120 Portielje v rámci pátého důvodu své žaloby tvrdí, že i kdyby byl třetí a čtvrtý žalobní důvod zamítnut, je třeba sporné rozhodnutí zrušit z důvodu porušení zásady rovného zacházení proto, že chování společnosti Gosselin se objektivně a kvalitativně liší od chování ostatních účastníků dotčené kartelové dohody, jelikož Gosselin se neúčastnila dohod o cenách nebo rozdělování zákazníků, a dále proto, že Komise vycházela za účelem stanovení základní výše pokuty z hodnoty tržeb dosažených společností Gosselin v předposledním účetním období před ukončením protiprávního jednání.
- 121 V tomto ohledu stačí uvést, že z posouzení první části třetího důvodu žaloby podané k Tribunálu vyplývá, že dohody, kterých se účastnila společnost Gosselin, Komise oprávněně pokládala za dohody o cenách a rozdělení zákazníků, a že z toho důvodu se chování této společnosti v podstatě neliší od chování ostatních účastníků kartelové dohody. Za další, jak bylo konstatováno v bodě 112 tohoto rozsudku, druhá část argumentace Portielje je bezpředmětná již z toho důvodu, že Komise přijala pozměňovací rozhodnutí. Tomuto žalobnímu důvodu tedy není možné vyhovět.
- 122 Z předcházejících úvah vyplývá, že vzhledem k tomu, že ani jeden z důvodů žaloby na neplatnost podané Portielje k Tribunálu není opodstatněný, musí být tato žaloba v plném rozsahu zamítnuta.

K nákladům řízení

- 123 Podle čl. 184 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr vydá sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení. Podle čl. 138 odst. 1 téhož jednacího řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě jeho čl. 184 odst. 1, se účastník řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval.
- 124 Jelikož v projednávané věci neměla Portielje ve věci úspěch ani v rámci kasačního opravného prostředku, ani v rámci žaloby na neplatnost podané ve věci T-209/08 a vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení v obou těchto stupních, je důvodné uložit Portielje jak náhradu nákladů řízení v tomto stupni, tak i náhradu nákladů řízení před Tribunálem.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

- 1) **Body 4 a 6 výroku rozsudku Tribunálu Evropské unie ze dne 16. června 2011, Gosselin Group a Stichting Administratiekantoor Portielje v. Komise (T-208/08 a T-209/08) se zrušují.**
- 2) **Žaloba podaná Stichting Administratiekantoor Portielje ve věci T-209/08 se zamítá.**
- 3) **Stichting Administratiekantoor Portielje se ukládá jak náhrada nákladů řízení v prvním stupni ve věci T-209/08, tak náhrada nákladů řízení o kasačním opravném prostředku.**

Podpisy.